

måske endda konstruktivt, om politikerne turde melde klart ud: vi kan give jer feltlazaretter, men ikke som I regner med: en moderne sundhedstjeneste.

Ledere til alle tider har været afhængige af gode rådgivere, de kloge af disses advarsler, de selvtilstrækkelige af deres følgagtighed. Forholdet kompliceres af, at skeptikerne kun får ret, når udfaldet berettiger deres skepsis. Der venter ingen anerkendelse ved, når noget går galt, at kunne sige: hvad sagde jeg! Og går det ikke galt, så er det dermed dokumenteret, at deres rådgivning var misvisende.

For sundhedssektoren gør der sig det særlige gældende, at forsømmelser og misgreb kun erkendes af de prisgivne, patienterne. Og at disse ikke klager, når de er døde. Tilbage er så som mulige talsmænd: lægerne.

Columbus fandt Amerika, fordi han overhørte skeptikernes betænkeligheder. Regalskibet *Wasa* kæntrade efter en halv times sejlads, fordi ingen tog konsekvensen af talrige advarsler om skibets manglende stabilitet. Karl XII sejrede i sine mange militære konfrontationer, trods kompetente advarsler om urimelig risiko. At han sejrede så langt, skyldtes hans underkendelse af skeptikerne – indtil Poltava, hvor de omsider fik ret. De skeptiske blev bragt på afstand, men ikke dræbt. Ingen af hans whistleblowere profiterede dog af deres advarsler.

Magtens mænd indbyder til fedterøveri. Medløbere og nikkedukker og ja-sigere flokkes om dem, dels fordi man er bange for deres mishag, dels for opportunistisk at få andel i deres triumf. Både Columbus og Karl XII – som Hitler – overbeviser om ja-sigernes fortjeneste, nødvendige for at afstive det dristige krigsmod, så længe det giver succes, nødvendige tillige for at cementere lederens virkelighedsopfattelse, uanset hvor uvirkelig den end kan blive.

Omvendt vil whistlebloweren, den gustne advarer, som sinker den sejrige fremmarch og som belaster beslutningstageren med sin tvivl, være upopulær. Og gerne blive bragt til tavshed, forskudt, fjernet – om ikke straffet. Som grækerne sagde om den, der bragte ubehagelige meddelelser: dræb budbringeren! I dag bliver man i sundhedsvæsenet ikke dræbt fysisk, bare ofret som faktor i hierarkiet.

Man ansætter ikke medarbejdere for at de skal komplicere funktionerne. De kan få lov at ytre sig om fejl og mangler, som de ansvarlige så kan rette eller lade være med at rette. Den ansatte skal ikke tage fejl af sin stilling, men acceptere dette. Hvor klog han end er fagligt, skal han ikke stille ideale fordringer, endsige øve presion. Hvis han ikke er ja-siger men en vranten kritiker,

FOTO: KARIN EWALD

så må det høre op, so oder so. Men ingen lovgivning kan garantere ham beskyttelse, uanset al faglig reputation.

Den ansattes vilkår er givne: han kan ytre taktfuld kritik inden for murene, men absolut loyalt holde kæft udadtil. Og siden uden vrøvl vaske sine hænder og lade det hele gå ad helvede til – endog over lig – i håb om, at han selv overlever og måske endda til sidst får sit guldur ved jubilæet. Flere fremragende læger har, som bogen "Råb op og sig stop!" dokumenterer, ikke forstået at efterleve dette og har fået sparket. For sent har de måttet sande den folkelige visdom:

Ej monne Fugl som Fole fjerte,
Thi vilde Røv revne...

□